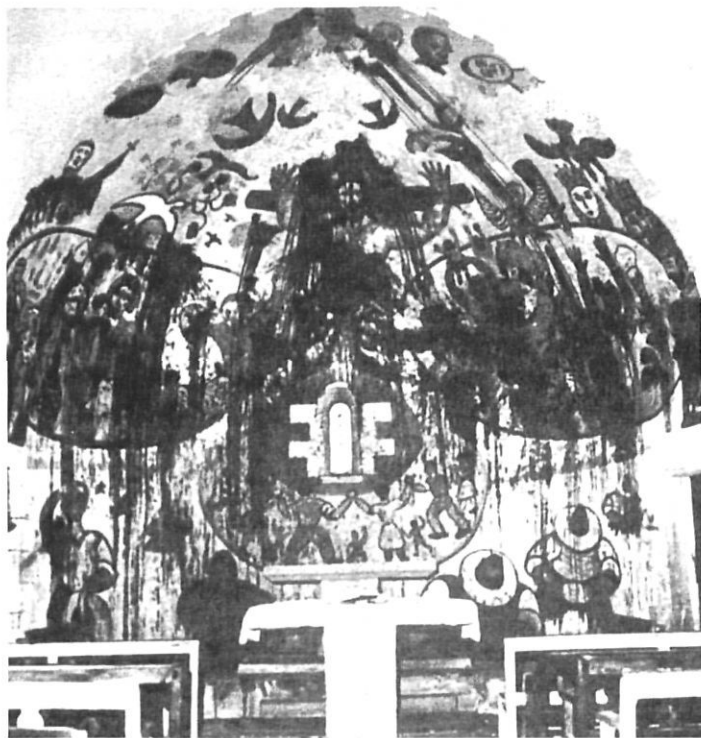

El crit de Palau-sator

Shan complert vint-i-cinc anys dels fets de Palau-sator: el 4 de febrer de 1969, un escamot de desconeguts, als crits de «Viva Cristo Rey», «Kaput» i «Abajo los herejes», van agredir greument el pintor Lluís Bosch Martí i el rector de la parròquia, Nicolau Moncunill, i, després de lligar-los i emmordassar-los, van destrossar davant d'ells, amb pintura negra, el mural que el primer havia pintat d'acord amb el segon a l'absis de l'església del poble. Tot això va ocórrer en ple estat d'excepció, establert pel franquisme el dia 24 de gener d'aquell any, i amb la total impunitat que sol acompanyar aquesta mena d'accions. Com que s'havia restablert la censura de premsa, només els diaris estrangers van poder informar objectivament

sobre el fet, mentre que aquí el manipulaven, amb la seva retòrica habitual, les revistes dels *ultrases* com *Fuerza Nueva* i *Qué pasa*. Quan, amb el temps, la notícia es va poder divulgar, un dels més sorpresos va ser el dramaturg Antonio Buero Vallejo, perquè l'atac s'assemblava molt a unes escenes de violència dels realistes contra Goya que ell havia inclòs a *El sueño de la razón*, biografia dramàtica del pintor aragonès que encara no havia estat estrenada i que era, tanmateix, premonitòria.

Ara Nicolau Moncunill ha escrit un llibre amb el relat d'aquella mostra de follia iconoclasta. El text és breu –segurament, massa breu–, però és completa amb uns annexos documentals que fan reviure el clima exacte del moment: les notes periodísti-

ques, els estèrils tràmits judicials, les amenaçadores cartes anònimes, les frases estampades pels feligresos i pels visitants en el llibre obert al peu de les pintures i la patètica nota de la Comissió d'Art Sacre del Bisbat aconsellant la supressió de l'obra, nota que va ser difosa després de la seva destrucció amb data de deu dies abans. Amb tot aquest material s'explica una de les històries més paradigmàtiques de la dictadura; una il·lustració perfecta de les misèries de l'època, perquè en aquest episodi hi conflueixen, amb una puntualitat i una oportunitat úniques, tots els elements típics de la situació. D'una banda, la complicitat del poder oficial amb les seves clavegueres, els grups d'incontrolats que fan la feina bruta i que mai no són trobats per les forces de l'ordre que fan veure que els busquen. De l'altra, la coincidència –potser casual, però en tot cas simptomàtica– entre el poder polític i el poder religiós. En tercer lloc, l'odi que l'art innovador i compromès provoca en els detentors de l'ordre establert. I, finalment, el període de negació de la llibertat d'expressió que impedeix la correcta divulgació de l'episodi a través dels mitjans informatius.

El llibre conté, a més, la reproducció fotogràfica del mural i l'explicació detallada del seu contingut. Això permet constatar fins a quin punt es tractava d'una obra honesta i correcta, en una línia de reportatge popular i de crònica objectiva de la realitat. La realitat contra la que clamava, amb veritable fam de justícia, el Crist que presidia el mural. El llibre es titula justament així: *Un crit a Palau-sator*. I convé que aquell crit, aleshores ofegat per la força, no ho sigui per l'oblit al cap de vint-i-cinc anys.

El mural de Palau-sator, després de la seva destrucció.

Un tal Joaquim Claret

Isaac Albéniz va néixer a Camprodon: una placa a la casa i un monument a la plaça ho recorden. Alexandre Galí va néixer a Camprodon: una inscripció arran del pont ho explica detalladament. Joaquim Claret va néixer a Camprodon, però no hi té cap monument ni cap placa: la seva memòria no ha tingut la sort dels seus paisans.

Joaquim Claret i Vallès va néixer a Camprodon el 1879, i hi va passar la infància fins que, als deu anys, va anar a l'Escola de Belles Arts d'Olot, on va ser deixeble de Berga i Boix. Més tard va estudiar a Llotja de Barcelona i, l'any 1902, va marxar a París. Josep Pla parla d'ell en una pàgina de *Caps-i-puntes*: «Els primers anys de París van ser molt durs. Però un dia les coses van canviar. La casualitat el va dur davant d'Aristides Maillol, l'escultor, el qual li va donar feina a l'obra. Al taller de Maillol se li presentà el veritable camí de la seva vocació».

En el taller de Maillol, Claret va esdevenir un gran escultor. L'any 1910, quan tenia trenta-un anys, va arribar a París el gironí Ricard Guinó, també contractat pel mestre. Guinó, que només tenia vint anys, va escriure aquell estiu a Carles Rahola: «Dintre pocs dies arribarà una escultura (dona nua) per al museu de Girona; és d'un català, un tal Claret, deixeble d'en Maillol. Desitjaria de vostè que en parlés en el diari, així que l'hagi vista, doncs val la pena de ser comentada. És escultura sòlida, com la del mestre, i d'ànima forta, sense ser vulgar». Sota aquest elogi s'hi amaga l'amistat que van fer Guinó i Claret en el taller de Maillol. Claret va conèixer quinze anys amb el mestre, mentre que Guinó va anar a fer d'executor material de les obres del vell i gloriós August Renoir.

Durant la primera guerra mundial, Claret va fer una llarga estada al seu Camprodon natal, però després va tornar a París, on es va establir pel seu compte a Saint Germain-en-Laye. Durant la segona guerra va anar a raure a Olot; allà va treballar a la fàbrica de sants fundada per Vayreda i Berga, fins que va morir l'any 1965. Pla, que a *Caps-i-puntes* havia dit que «Claret era un gran bon home, molt intel·ligent i d'una habilitat escultòrica remarkable», va reblar el clau de l'elogi a *Darrers escrits*: «L'escultor Claret, el gran bonifaci de Camprodon, ha estat un pràctic de l'escultura perfecta i potser més bon escultor que la gent no creu». El que passa és que la gent no sap qui era Claret, l'artista desconegut que Camprodon ha de reivindicar i recuperar. Encara que no hi tingui

monument ni placa, hi ha obra seva molt visible a diverses façanes de la vila i una extraordinària peça a la porta del cementiri, titulada *El repòs*: una figura que connecta de ple amb l'esperit i l'estil del noucentisme i que dóna la mesura de la seva sensibilitat i de la seva capacitat expressiva. Ara que es torna a parlar tant i tan bé del noucentisme, l'aportació de Claret al moviment —feta, en bona part, des de tan lluny— no hauria de ser menystinguda. El seu nom ha de ser afegit amb tots els honors a la llista dels que van protagonitzar aquell esclat efímer de plenitud artística i cívica.

**NARCÍS-JORDI
ARAGÓ**

EL REPÒS,
de Joaquim Claret,
a la porta
del cementiri
de Camprodon.

